

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevista ehdotuksista

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevista ehdotuksista (U 73/2018 vp): Ympäristövaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 30/2020 vp — U 73/2018 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- erityisasiantuntija Sanna-Helena Fallenius, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Pia Lehmusvuori, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Johanna Helkimo, ympäristöministeriö
- tutkimusprofessori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- maatalousjohtaja Johan Åberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Luontopaneeli
- Suomen ympäristökeskus
- Verso Food Oy
- SEY Suomen eläinsuojelu

Viitetieto

Ympäristövaliokunta on antanut asiassa aikaisemmin lausunnon (YmVL 38/2018 vp).

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Pääasiallinen sisältö

Kroatian ja Saksan puheenjohtajakausilla tehdyt muutosehdotukset koskien YMP:n strategiasuunnitelma-asetusta ja siinä erityisesti asiakohtia:

- ympäristö ja ilmasto
- muut kuin ympäristö- ja ilmastonäkökohtiin liittyvät tukitoimityypit
- uusi toimeenpanomalli (7, 88, 89, 106, 120 ja 121a artiklat ja liite I)
- ja muut ehdotukset.

Lisäksi kirjelmässä on käsitelty horisontaaliasetusta, markkinajärjestelyasetusta ja monivuotisesta rahoituskehyksestä johtuvia muutoksia YMP:n uudistuksen asetuksiin.

Valtioneuvoston kanta

U-kirjelmässä (U 73/2018 vp) sekä U-jatkokirjeissä (UJ 5/2019 vp, UJ 4/2020 vp ja UJ 16/2020 vp) esitettyjä Suomen kantoja täydennetään ja täsmennetään seuraavasti, ottaen huomioon monivuotisesta rahoituskehyksestä saatu ratkaisu, Saksan viimeisimmät ehdotukset ja ajankohtainen neuvottelutilanne.

Tässä U-jatkokirjeessä otetaan kantaa vain keskeisimpiin auki olevin kysymyksiin siltä osin kuin kantaa ei vielä aiemmissa U-kirjelmässä ja U-jatkokirjeissä ole tai sitä on tarpeen muuttaa. Valtioneuvosto on valmis tukemaan sellaista kokonaisratkaisua, joka toisaalta parantaa YMP:n vaikuttavuutta ympäristö- ja ilmastonäkökulmista sekä takaa maataloustuotannon kannattavuuden ja kannustavuuden.

YMP:n strategiasuunnitelma-asetus

Ympäristö ja ilmasto

Ehdollisuus (11 ja 12 artiklat ja liite III)

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että ehdollisuuden hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimus GAEC 9 ei-tuottavien alojen ja piirteiden vähimmäisosuudesta koskisi pelkästään pellon alaa komission alkuperäisessä ehdotuksessa ehdottaman kaiken maatalousmaan sijaan. Valtioneuvosto pitää lähtökohtaisesti hyvänä nykyistä 5 %:n tasoa, koska sillä on merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Valtioneuvosto kuitenkin katsoo, että näiden toimien vaikuttavuutta monimuotoisuuden lisäämiseen tulisi parantaa. Vähimmäisosuus tulisi laskea alue- tai maatilatasolla, jotta poikkeuksia metsäisille alueille, nurmi- ja palkokasvivaltaisille tiloille ja pienille tiloille voi soveltaa jäsenvaltion niin halutessa. Kerääjä- ja typensitojakasvit, joille ei käytetä kasvinsuojeluaineita, tulisi voida ottaa huomioon vähimmäisosuudessa. Painokertoimien käyttöönoton tulisi olla jäsenvaltioille vapaaehtoista.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2020 vp

Ekojärjestelmät (28 ja 86 artiklat)

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan jäsenvaltioille pakollisen ekojärjestelmän käyttöönottoa pitäisi arvioida sekä ympäristö- ja ilmastotavoitteiden että yksinkertaistamistavoitteiden kannalta. Valtioneuvosto tukee Suomen ja Kroatian puheenjohtajakausilla esillä ollutta ehdotusta tai muuta vastaavaa mallia, jolla molempien YMP:n pilareiden rahoitus voitaisiin lukea ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseen. Tällä tavoitellaan ympäristö- ja ilmastokunnianhimon nykyistä korkeampaa tasoa niin, että jäsenvaltioilla olisi enemmän joustavuutta toimeenpanna järjestelmät omat tarpeensa ja olosuhteensa huomioon ottaen. Kuitenkin osana muutoin tyydyttävää kokonaisratkaisua valtioneuvosto voi hyväksyä ekojärjestelmän pakollisuuden, mutta ei lähtökohtaisesti pidä kannatettavana tietyn vähimmäisrahoitusosuuden asettamista suorista tuista ekojärjestelmälle.

Lisäksi valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti Saksan ehdotukseen siitä, että jos ekojärjestelmille asetetaan vähimmäisrahoitusosuus, se olisi eri vuosina 2025—2027 kuin vuosina 2023—2024. Viljelijöiden ja hallinnon kannalta on selkeintä, että osuus olisi sama koko kauden. Suomi kannattaa sitä, että vuosina 2023—2024 ekojärjestelmissä mahdollisesti käyttämättä jäävät varat voitaisiin hyödyntää muiden suorien tukien toimenpiteiden rahoitukseen. Tämä mahdollistaisi paremmin EU-varojen hyödyntämisen tilanteessa, jossa viljelijöiden kiinnostusta uusiin ekojärjestelmän toimiin on vaikea arvioida etukäteen.

II pilarin ympäristö- ja ilmastotoimet (65 ja 86 artiklat)

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta, jonka mukaan osa luonnonhaittakorvauksista laskettaisiin maaseudun kehittämisrahaston 30 %:n vähimmäisosuuteen varojen kohdentamisesta ympäristö- ja ilmastotavoitteiden edistämiseen.

Muut kuin ympäristö- ja ilmastonäkökohtiin liittyvät tukitoimityypit

Uudelleenjakotuki (26 artiklat)

Saksan ehdotus uudelleenjakotuen vapaaehtoisuudesta on valtioneuvoston hyväksyttävissä.

Alakohtaiset tukitoimityypit (39-63 artiklat)

Valtioneuvosto voi hyväksyä Kroatian puheenjohtajakaudella ehdotetut muutokset alakohtaisiin tukitoimityyppeihin.

Uusi toimeenpanomalli (7, 88, 89, 106, 120 ja 121a artiklat ja liite 1)

106 artikla

Valtioneuvosto kannattaa Saksan lisäystä siitä, että YMP:n strategiasuunnitelman hyväksymismenettelyssä komissio voisi perustaa suunnitelman hyväksymisen vain jäsenvaltioita sitovaan EU-lainsäädäntöön. Valtioneuvosto katsoo, että YMP:n strategiasuunnitelmien laadinnassa tulee

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2020 vp

edistää Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteiden saavuttamista jäsenvaltioissa.

121a artikla

Valtioneuvosto voi hyväksyä ehdotuksen muiden kuin pinta-ala- ja eläinperusteisten tukien vaihtoehtoiseksi seurantamalliksi, jossa yksikkötukien vertailuarvona käytettäisiin tiettyä vuonna hyväksyttyjen hankkeiden keskimääräistä yksikkötukea.

Horisontaaliasetus

U-kirjelmässä (U 73/2018 vp) sekä U-jatkokirjeessä (UJ 5/2019 vp ja UJ 4/2020 vp) esitettyihin kantoihin ei ole täydennettävää tai täsmennettävää Kroatian puheenjohtajakaudella tehtyjen muutosehdotusten perusteella muutoin kuin pienten tilojen ehdollisuuden vaatimusten osalta. Suomi on jo U-jatkokirjeessä (UJ 5/2019 vp) esitetystä kannasta hyväksynyt silloisen ehdotuksen, joka on monivuotisen rahoituskehityksen yhteydessä päätetty, rahoituskurin vuosittaisista palautuksista luopumisesta tulevalle rahoituskehyskaudella.

Valtioneuvosto ei kannata sitä, että pienet tilat vapautettaisiin ehdollisuuden vaatimuksista. Valtioneuvosto voi kuitenkin hyväksyä sen, että pieniin tiloihin sovellettaisiin kevyempiä menettelyjä ehdollisuuden valvonnassa ja seuraamuksissa.

Markkinajärjestelyasetus

Valtioneuvosto voi hyväksyä Kroatian ja Saksan ehdottamat muutosehdotukset markkinajärjestelyasetukseen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komissio julkaisi ehdotuksensa EU:n uudeksi yhteiseksi maatalouspolitiikaksi (YMP) kesäkuussa 2018, ja ympäristövaliokunta on antanut sitä koskeneesta valtioneuvoston kirjelmästä lausunnon 18.12.2018 (YmVL 38/2018 vp). Eurooppa-neuvostossa 21.7.2020 saavutettu sopu monivuotisesta rahoituskehityksestä on edistänyt myös YMP:n uudistusta koskevia neuvotteluita. YMP:n uudistukseen liittyvät läheisesti myös vuonna 2020 annettu komission tiedonanto Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta sekä siihen liittyvät tiedonannot EU:n biodiversiteettistrategiasta ja Pelloilta pöytäkirja -strategiasta, joista valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle erilliset selvitykset. Ympäristövaliokunta viittaa tältä osin aikaisempiin lausuntoihinsa.

Ympäristövaliokunta on jo aikaisemmissa lausunnoissaan korostanut, että tulevaisuuden kestävä ruokajärjestelmä on tiiviisti sidoksissa ympäristö-, ilmasto- ja energiakysymyksiin. Ilmastonmuutos, väestönkasvu, raaka-aineiden niukkuus ja muut ympäristöhaasteet edellyttävät ruokajärjestelmän maailmanlaajuisista ja kansallista muutosta ja sopeutumista. Tukemalla Suomessa esimerkiksi kasviproteiinien tuotannon kehittämistä voidaan vahvistaa suomalaisten ruokien arvoketjuja, parantaa viljelijän asemaa ja edistää samalla ilmastonmuutoksen hillintää. Lisäksi valiokunta on tuonut esiin, että YMP:n kautta tulee osaltaan edistää luonnon monimuotoisuutta ja eko-

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2020 vp

systeemipalveluja yhdessä viljelijöiden toimeentulon ja ruoantuotannon edellytysten turvaamisen kanssa ja että YMP:n uudistuksella on keskeinen rooli sekä Pellolta pöytään -strategian että EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden saavuttamisessa. Valiokunta korostaa, että strategioiden tavoitteiden toteutuminen on osaltaan varmistettava YMP:n kansallisissa strategiasuunnitelmissa.

Valiokunta toteaa, että Euroopan tilintarkastustuomioistuimen kesäkuussa 2020 julkaiseman erityiskertomuksen mukaan Euroopassa viljelyalueilla esiintyvien lajien biologinen monimuotoisuus on vähentynyt monen vuoden ajan. Esimerkiksi viljelyalueiden lintukannat ja niittyjen perhoskannat ovat vähentyneet yli 30 prosentilla vuodesta 1990. Tuomioistuimen tukikautta 2014—2020 koskeneessa tarkastuksessa havaittiin muun muassa, että biologista monimuotoisuutta koskevaan EU:n strategiaan sisältyvien maataloutta koskevien tavoitteiden edistymistä oli vaikea mitata ja että YMP:n suorien tukien vaikutus oli vähäistä tai siitä ei ollut tietoa. Ympäristövaliokunta katsoo, että toimenpiteitä monimuotoisuuden tukemiseksi on ensiarvoisen tärkeää kehittää nykyistä vaikuttavammiksi ympäristön kannalta. Tukea tulee suunnata erityisesti sellaisille toimenpiteille, jotka hyödyttävät samanaikaisesti luonnon monimuotoisuutta, vesiensuojelua ja maatilatalouden tuotantoedellytyksiä, kuten esimerkiksi luonnonmukaisen vesirakentamisen toimenpiteet peltojen peruskuivatushankkeissa.

Komission esitys ympäristö- ja ilmastonäkökulman ottamisesta nykyistä vahvemmin huomioon yhteisessä maatalouspolitiikassa lisää tukien ehdollisuutta. Nykyiset täydentävät ehdot korvaavaan ehdollisuuden järjestelmään liittyvät hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset (GAEC), joista muun muassa ei-tuottavia aloja koskevan GAEC 9:n sisältö on vielä avoinna. Eit tuottavia aloja tulisi tulevalla YMP:n kaudella olla vähintään 5 %, kuten nykyiselläkin kaudella. Luonnonvarakeskuksen kansallisessa selvityksessä ei-tuottavien alojen vaikuttavuus on luonnon monimuotoisuuden kannalta arvioitu nykyisellään heikoksi. Valiokunta katsoo, että toimien vaikuttavuutta monimuotoisuuden lisäämiseen tulisi parantaa ja kehittää myös hallinnollisen taakan näkökulmasta oikeasuhtaisia tukitoimia. Luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta esimerkiksi tavoitetta luomutuotannon piirissä olevan maatalousmaan osuuden kasvattamisesta voidaan pitää kannatettavana.

Komissio ehdottaa myös erikseen tukea niille viljelijöille, jotka ovat valmiita sitoutumaan pakollista ehdollisuutta pidemmälle meneviin ympäristö- ja ilmastotoimiin. Nämä viljelijöille vapaaehtoiset osiot sisältävät I pilarin tukien niin sanotun ekojärjestelmän sekä II pilarin maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän. Valiokunta toteaa, että Suomessa suurin osa viljelijöistä osallistuu jo nyt esimerkiksi ympäristökorvausjärjestelmään, kun taas joissakin jäsenmaissa vain muutama prosenti viljelijöistä on mukana ympäristökorvausjärjestelmässä. Ympäristökorvausjärjestelmään kuuluu keskeisesti myös eläinten hyvinvointikorvausjärjestelmä, ja Suomessa tuotantoeläinten hyvinvoinnin taso on parempi kuin useissa muissa EU-maissa. Valiokunta korostaa ekojärjestelmän ja sen vähimmäismäärän merkitystä ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamisessa. Ekojärjestelmä mahdollistaa nykyistä kunnianhimoisemmat ympäristö- ja ilmastotoimet koko EU:n alueella ja parantaa näin myös tuottajien tasapuolisia toimintaedellytyksiä. Valiokunta muistuttaa, että myös muilla kuin eläinten hyvinvointiin tarkoitetuilla toimenpiteillä voi olla positiivinen heijastusvaikutus eläinten hyvinvointiin, kuten esimerkiksi viljelijöiden toimeentuloa ja jaksamista turvaavilla toimilla.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2020 vp

YMP:n ehdotettu uusi toimeenpanomalli kansallisten strategiasuunnitelmien hyväksymismenettelyineen tarjoaa mahdollisuuden ottaa nykyistä paremmin huomioon jäsenmaakohtaiset olosuhteet yhteisessä maatalouspolitiikassa ja näin ollen myös ympäristö- ja ilmastotoimien toteuttamisessa. Ympäristövaliokunta korostaa, että strategiasuunnitelmien tulee olla Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisia ja vastata EU:n ilmastoneutraalisuustavoitetta sekä Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteita. Tämä tulee ottaa huomioon riittäväällä tavalla strategiasuunnitelmien hyväksymisprosessissa.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että tavoitteena tulisi olla EU:n maatalouspolitiikan ja tukijärjestelmien yksinkertaistaminen. Komission ehdottamat toimenpiteet yksinkertaistavat parhaimmillaan lähinnä hallinnon työtä, mutta alkutuottajan näkökulmasta on vaarana, että tukijärjestelmän monimutkaisuus jopa lisääntyy.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 15.10.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Niina Malm sd
jäsen Sari Multala kok (osittain)
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2020 vp
Eriävä mielipide

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Esityksessä on kyse komission ehdotuksista (YMP) yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevista asioista uudelle rahoituskaudelle 2021—2027. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä suhtautuu varsin kriittisesti koko esitykseen, sillä viljelijöiden ja koko suomalaisen maaseudun säilymistä, selviytymistä ja toimeentuloa on ajettu järjestelmällisesti alas niin Euroopan unionissa kuin maamme hallituksenkin toimien osalta jo kauan. Tästä suuntauksesta kertoo sekin, että koko maamme saama tuen määrä laskee huomattavasti tulevalla kaudella. Ensinnäkin EU-tuen kokonaismäärä laskee maassamme komission tämän hetkisen tiedon mukaan kehyskaudella viime vuoden hinnoin laskettuna useita prosenttiyksiköitä meneillään olevaan ohjelmakauteen verrattuna. Näin tulee käymään, kun huomioidaan EU:n tulossa olevat viherryttämisvaateet.

Toisaalta valiokuntaryhmämme on yhä enemmän huolestunut myös siitä, että suoriin tuikiin on kohdistumassa leikkaus. Samalla olemme erittäin huolissamme siitä, että tulossa on pakollinen ekojärjestelmä, mikä pahimmassa tapauksessa eriarvoistaa viljelijöitä entisestään. Samoin näemme valiokuntaryhmänä, että jatkossa esityksellä tavoitellaan isossa kokonaiskuvassa ympäristö- ja ilmastotavoitteiden osalta vieläkin korkeampaa tasoa kuin tällä hetkellä. Tämä, jos mikä, rankaisee kotimaisia viljelijöitä, jotka ovat toiminnassaan tehneet jo parannuksia viljelytekniikoihin.

Tällaisilla edellä mainituilla päätöksillä heikennetään täten mielestämme entisestään maamme maatalouden ja maatilojen kannattavuutta. Tämä on erityisen huolestuttavaa varsinkin, kun komissio ei ole pystynyt poissulkemaan sitä, etteikö byrokratia lisääntyisi entisestään. Tällaista kehitystä me perussuomalaiset emme pidä suotavana. Lisäksi tämä sopii erittäin huonosti siihen kokonaiskuvaan, että koko unionin alueella pyritään säilyttämään ja ylläpitämään elinvoimainen elintarviketuotanto ja ruokaturva. Toki olemme tyytyväisiä siihen, että pieniin tiloihin sovelletaan kenties kevyempiä menetelmiä valvonnan suhteen jatkossa.

Lopuksi on syytä muistaa edelleen, että tällaisella esityksellä halutaan myös korostaa EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa sekä ilmastomuutoksen hillitsemisestä Euroopan unionin alueella. Perussuomalaiset näkevätkin, että tällaiset viherryttämis ehdotukset ovat täysin kohtuuttomia, koska jo nyt koko Suomen maatalous on ongelmassa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon eikä yhdy valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2020 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 15.10.2020

Mauri Peltokangas ps
Petri Huru ps